

ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΜΑΝΤΩΣ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ

ΥΠΟ

ΜΕΝΕΛΑΟΥ Α. ΤΟΥΡΤΟΓΛΟΥ

Εἰς ἀνακοίνωσιν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰ *Πρακτικά τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*¹ ὁ σεβαστὸς Καθηγητὴς κ. Κ. Τριανταφυλλόπουλος ἔφερεν εἰς φῶς τὸ θέμα μιᾶς ἐναντίον τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου ἀναφορᾶς τῆς Μαντῶς Μαυρογένους, κατηγορούσης τοῦτον ὅτι ἠθέτησε τὴν πρὸς ταύτην δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν γάμου².

Τὸ θέμα ἔχει ἐν συντόμῳ ὡς ἐξῆς: Ἡ γνωστὴ ἡρωὶς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως Μαντῶ Μαυρογένους, ἣτις ἄπασαν τὴν περιουσίαν της διέθεσεν ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἀνεξαρτησίας, εἶχε συνάψει στενὰς ἐρωτικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου. Αἱ σχέσεις ὅμως αὗται δὲν κατέληξαν εἰς γάμον, ἀλλὰ διεκόπησαν ὀριστικῶς ἐν ἔτει 1827. Καὶ πρὸ τοῦ 1827 ὅμως αἱ σχέσεις Μαντῶς—Ὑψηλάντου ἦσαν τεταμέναι.

Τοῦτο καθίσταται φανερόν, ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Ὑψηλάντης, κατῴρθωσε νὰ ἀφαιρέσῃ διὰ τῆς ὑπηρετρίας τῆς Μαντῶς ἐπιστολάς του ἢ ἴσως καὶ ἐγγράφους ὑποσχέσεις του, δοθείσας προηγουμένως πρὸς αὐτὴν περὶ πληρωμῆς ποινικῆς ρήτρας ἐν περιπτώσει ἀθετήσεως τοῦ γάμου³. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁπαδοὶ τοῦ Ὑψηλάντου, φοβούμενοι ὅτι ὁ γάμος του ἠθέλεν ἐπιδεινώσει τὴν ἐπισφαλῆ ὑγείαν του, ἐπωφεληθέντες προσωρινῆς του ἀπουσίας, συνέλαβον τὴν Μαντῶ καὶ τὴν ἀπήλασαν βιαίως εἰς τὴν Μύκονον⁴.

Ἡ Μαντῶ ἐξ ἄλλου ἐμφανίζεται νὰ ὑποβάλλῃ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1825 ἀναφορὰς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Ὁρησκείας, ζητοῦσα τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεώς της⁵, ἐν ἔτει δὲ 1827 παρουσιάζεται ἐνώπιον τῆς συνεδριάζουσας εἰς Τροιζῆνα Γ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ἐπιδιώκουσα τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κατὰ τοῦ Ὑψηλάντου ἀναφορᾶς της⁶.

¹ τ. 11 (1936) σ. 292 - 297.

² Βλ. καὶ ἑτέραν σχετικὴν δημοσίευσίν του εἰς Ἀρχεῖον Ἰδιωτ. Δικαίου, τ. 3 (1936) σ. 266 κ. ἑ.

³ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, *Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθ.*, τ. 11 (1936) σ. 292. — THÉODORE BLANCARD, *Les Mavroyéni, Histoire d'Orient (de 1700 à nos jours)* Paris 1909, II vol. p. 362. Περὶ τῆς κυριότητος τῶν ἐπιστολῶν, αἵτινες ἀποστέλλονται μεταξὺ μνηστήρων διαρκούσης τῆς μνηστείας, εἰς περίπτωσιν λύσεως ταύτης, βλ. Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΝ, *Α.Ι.Δ.* τ. 3, σ. 268 σημ. 1.

⁴ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, *Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθ.* τ. 11, σ. 294.

⁵ Βλ. κατωτέρω δημοσιευομένην ἀναφοράν.

⁶ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, *ἐνθ' ἀν.* σ. 292 — ΝΙΚ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, *Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις*, τ. Α' ἑκδ. 3 (1925) σ. 48 - 49.

Ὁ Καθηγητὴς κ. Τριανταφυλλόπουλος ἂν καὶ δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοῦ τὸ ἔγγραφον τῆς ἀναφορᾶς τῆς Μαντῶς, ἐν τούτοις μὲ τὴν γνωστήν του ὀξυδέρκειαν καὶ στηριζόμενος εἰς μόνην τὴν γνωμοδότησιν τὴν ὁποίαν δίδει ὁ τότε Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης Ἰωάννης Γενατᾶς, ἀνασυγκροτεῖ καὶ ἀναλύει τὸ περιεχόμενον ταύτης¹. Ἡ γνωμοδότησις Γενατᾶ χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1830, ἐγένετο δὲ ἐξ ἀφορμῆς ἀναφορᾶς τῆς Μαντῶς, ὑποβληθείσης τὴν 6^{ην} Μαΐου 1830 πρὸς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν διὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης.

Κατωτέρω, παραθέτω ὡς ἔχει εἰς τὴν σύνταξιν, ἀλλὰ διωρθωμένον κατὰ τὴν ὀρθογραφίαν, τὸ κείμενον ἀγνώστου μέχρι τοῦδε καὶ προγενεστέρας τοῦ 1830 ἀναφορᾶς τῆς Μαντῶς, ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ὡς καὶ συνοδευτικὴν ἐπιστολὴν τῆς. Ἀμφότεραι, ἀναφορὰ καὶ ἐπιστολή, φέρουν ἡμερομηνίαν 1 Φεβρουαρίου 1828, καὶ πραγματεύονται τὸ ἴδιον θέμα διαφωτίζουσαι ἔτι μᾶλλον τὴν ὑπόθεσιν².

Ἀναφορὰ Μαντῶς Μαυρογένους πρὸς Κυβερνήτην

Ἐξοχώτατε Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος

Πληροφορημένη ὅτι ἀπέρασεν ἐνταῦθα ὁ κύριος Δ. Ὑψηλάντης παρακαλῶ τὴν ἐξοχότητά της ἵνα διαταχθῇ νὰ γράψῃ πρὸς τὸν κύριον Παναγιωτάκην Ἀναγνωσιόπουλο ἄνθρωπό του διὰ νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπόν μου τὸν ὅποιον πέμπω ἐπίτηδες εἰς Ναύπλιον τὸ ἔγγραφον τῆς ἀρραβώνας μου, κατὰ τὸ ἐσώκλειστον ἀντίγραφον τῆς ὑποσχέσεώς του πρὸς τὸν κύριον Ὑψηλάντην καὶ εἰς ἐμέ. Διότι χρόνος παρῆλθε ὅπου μὲ ἀπέρριπεν χωρὶς λόγον, μὲ τὴν πλέον σκληρὰν περιφρόνησιν, καὶ τὸ ἔγγραφον δὲν ἠθέλησεν νὰ τὸ ἐγχειρίσῃ τοῦ κυρίου Γεωργίου Μαυρομ-

¹ Ἡ γνωμοδότησις ἔχει οὕτω: «Ἐὰν τῷ ὄντι ἔχει ὁμολογίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ὁ Κορ Δ. Ὑψηλάντης δέχεται νὰ πληρώσῃ ὅσα ζητήσῃ ἡ Κυρία Μαντῶ, ἐὰν μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος δὲν τὴν νυμφευθῇ, ὅποια δικαιώματα δύνανται ἐξ αὐτῆς νὰ πηγᾶσουν; Νὰ τὴν νυμφευθῇ; Καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ δύναται νὰ βιάσῃ γάμον; Ἐὰν δὲν εἶναι ἀπλὴ συμφωνία, ἀλλὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν πράξιν τῆς παρθενοφθορίας, ποίαν δύναμιν ἔχει ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή; Εἴτε πολιτικῶς εἴτ' ἐγκληματικῶς ὀφείλει νὰ λαλήσῃ. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ δὲν ἐκτείνεται εἰς τὰ πολιτικὰ ἀποτελέσματα οὕτε εἰς τὰς ἐγκληματικὰς ἐγκαλέσεις. Ἐὰν ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ ἠθέλῃ ἀποφασίσῃ πολιτικῶς, ὅποια Πολιτικὴ ἀρχὴ χρεωστεῖ τὴν ἐκτέλεσιν; Ὡσαύτως καὶ ἐγκληματικῶς. Διὸ ἡ ἀπαίτησις τῆς ἀναφερομένης εἶναι ὅλως διόλου ἀπαράδεκτος. Ἐὰν θέλῃ συμβιβασμόν, ἃς γενῇ· πλὴν ἡ αὐτὴ Κυβέρνησις νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀρχὴν τὰ καθήκοντα τοῦ Δικαστικοῦ Κλάδου, τοῦτο δὲν δύναται νὰ τὸ κάμῃ. Γνωμοδοτῶ. Νὰ διευθυνθοῦν τὰ ἔγγραφα εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματέα διὰ νὰ πράξῃ τὰ δέοντα». Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, ἐνθ' ἂν σ. 294.

² Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἀντέγραψεν ἐκ τῶν Ἀρχείων τῆς Ἰονίου Γερουσίας (Καποδιστριακὸν Ἀρχεῖον, Φακ. 530, ἀρ. 17 καὶ 18) καὶ εὐγενῶς μοὶ τὰ παρεχώρησε πρὸς δημοσίευσιν ἡ δνὶς Ἑλένη Κούκου, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐκφράζονται ἐνταῦθα θερμαὶ εὐχαριστίαι.

μάτη, ὅπου πρὶν τὰς ἀνωμαλίας Ναυπλίου τὸν ἐπαρακάλεσεν διὰ νὰ τοῦ τὸ ζητήσῃ. Παρακαλῶ εἰσέτι νὰ διορισθῇ μία ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ διὰ νὰ θεωρήσῃ τὰ ἀρ-
παχθέντα ἔγγραφα τῆς ἀρραβώνας μου, ὡς τὰ εὐρισκόμενα εἰς χεῖρας ἀποδεικτικά,
διὰ νὰ αποφασίσῃ φιλοδικαίως τὴν ἀπαίτησίν μου, τὴν ὁποίαν τρεῖς χρόνοι ἤδη τρέ-
χουν ὅπου ἔδωκα ἀναφορὰς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας πλὴν δὲν ἐδικάσθη
τὸ δίκαιόν μου μ' ὅλον ὅτι ὅπου ἐδιωρίσθη καὶ παρὰ τῆς ἐφεινῆς ἐθνικῆς συνε-
λεύσεως πάλιν δὲν ἐνηργήθη.

Ἐν τοσούτῳ τῆς ὑποσημειοῦμαι μὲ βαθύτατον σέβας.

ἡ πατριῶτις

Μαντῶ Μαυρογένους

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 1 Φεβρ. 1828

Ἐπισυνάπτεται ἀντίγραφον :

Δηλοποιῶ ὁ ὑπογεγραμμένος, ὅτι ἔλαβον παρὰ τοῦ ἐκλα: Πρίγκηπος κ. Δ.
Ὑψηλάντου ἓν γράμμα ἐνδοσφράγιστον τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον ἀγνοῶ καὶ τὸ
ὁποῖον ὑπόσχομαι νὰ ἐγχειρίσω τότε, ὅτε ἤθελε μὲ ζητηθῇ παρ' ἀμφοτέρων τῶν με-
λῶν καὶ εἰς ἔνδειξιν ἔδωκα τὸ παρόν μου καὶ ὑπογράφω.

Π. Α. Ἀναγνωστόπουλος

Τῇ 22 8βρίου 1825

ἐν Ναυπλίῳ

Ἐξοχώτατε

Γονυκλινῆς παρακαλῶ τὸ ἔλεος τῆς δικαιοσύνης της νὰ διορισθῇ ἐκκλησιαστι-
κὴν ἐπιτροπὴν τοῖς ἀγίοις ἀρχιερεῖς Ἀρτης, Βρεσθένης καὶ Καρύστου νὰ θεωρήσουν
τὴν περιεχομένην εἰς τὴν ἀναφοράν μου ὑπόθεσιν ἐνταῦθα εἰς Αἰγίνα ὅσον τάχος,
διότι ἡ δυστυχὴς μήτηρ μου κατήντησεν εἰς θάνατον ἐκ τῆς ἀδικίας ὅπου μὲ ἐπρο-
ξένησεν τὸν χαρακτῆράν μου ὁ καλὸς πατριώτης καὶ εὐρίσκεται κλινήρης ἐκ τῆς ἐπο-
χῆς ταύτης, δι' ὃ εὐρίσκομαι βιασμένη ἅμα ὅπου δώσῃ τέλος νὰ ἀναχωρήσω διὰ
τὴν πατρίδα μου. Θέλω δέομαι τὸν ἅγιον Θεὸν, ὑπὲρ τῆς πολυχρονίου υγιείας της
γνωρίζουσα τὴν ἐλευθερίαν τῆς πολυχρονίου αἰχμαλωσίας μου παρὰ τὸν σωτῆρα τῆς
Ἑλλάδος ὅπου ὁ ἅγιος Θεὸς τὴν ἀπόστειλεν διὰ τὴν διττὴν ἐλευθερίαν καὶ εἰρήνην
τοῦ ἔθνους μας.

μένω τῆς ἐξοχότητός της ταπεινὴ σκλάβα της

Μαντῶ Μαυρογένους

Ἐν Αἰγίνῃ τῇ 1 Φεβρουαρίου 1828

Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἡ Μαντῶ ὀλίγας μόνον ἡμέρας μετὰ τὴν ἄφι-
ξιν τοῦ Καποδίστρια εἰς τὴν Αἰγίνα δράττεται τῆς εὐκαιρίας καὶ ὑποβάλλει νέαν
ἀναφορὰν πρὸς ὑποστήριξιν τῶν δικαίων της. Ἡ συνοδεύουσα τὴν ἀναφορὰν ἐπιστολὴ

της πρὸς τὸν Κυβερνήτην ἔχει μᾶλλον τὸν χαρακτήρα παρακλήσεως. Διεκτραγωδεῖ τὴν οἰκονομικὴν τῆς θέσιν ἐπιδεινωθεῖσαν ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς μελλοθανάτου μητρὸς της¹ καὶ παρακαλεῖ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν ταχυτέραν σύστασιν ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς διὰ νὰ κρίνῃ τὴν ὑπόθεσιν της.

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἀνωτέρω ἀναφορᾶς πρὸς τὸν Κυβερνήτην συγκρινόμενον μὲ τὴν γνωμοδότησιν τοῦ Γενατᾶ παρουσιάζει τὰ ἐξῆς ἐνδιαφέροντα σημεῖα.

Ἐνῷ εἰς τὴν γνωμοδότησιν Γενατᾶ γίνεται ὑπαινιγμὸς περὶ παρθενοφθορίας, στηριζόμενος πιθανώτατα εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς ἀναφορᾶς τοῦ 1830, εἰς τὴν ἀναφορὰν ταύτην τοῦ 1828 οὐδόλως μνημονεύεται τοιαύτη πρᾶξις ἐκ τῆς ὁποίας θὰ ἐθεμελιοῦτο ποινικὴ δίωξις συμφώνως πρὸς τὸ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἰσχύον Ἀπάνθισμα τῶν Ἐγκληματικῶν².

Ἀντιθέτως, ἐκ τοῦ ὅλου περιεχομένου παρέχεται ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ ἀπαίτησις τῆς Μαντῶς περιορίζεται εἰς τὴν παροχὴν μᾶλλον χρηματικῆς ἀποζημιώσεως ἢ καὶ ποινικῆς ρήτηρας, πηγαζούσης ἐκ τῆς αὐθαιρέτου διαλύσεως τῆς μνηστείας παρὰ τοῦ Ὑψηλάντου.

Νέον στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ἡ δημοσιευμένη ἀναφορά, εἶναι ἐπίσης ὅτι τὸ ἔγγραφον τῆς μνηστείας εἶχε παρακατατεθῆ ἀπὸ τοῦ 1825 εἰς πρόσωπον τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Ὑψηλάντη, τὸν Π. Α. Ἀναγνωστόπουλον³, μὲ τὸν ρητὸν ὅρον ὅπως μὴ παραδοθῇ τοῦτο εἰς τὴν Μαντῶ, ἄνευ τῆς συναινεσεώς του. Τὸ γεγονὸς εἶναι ἐνδεικτικὸν τῆς δυσπιστίας τοῦ Ὑψηλάντου πρὸς τὴν Μαντῶ ἤδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο θὰ περιείχετο καὶ ἡ ὑπόσχεσις περὶ καταβολῆς ποινικῆς ρήτηρας.

¹ Ἐνδεικτικὴ τῆς ἀθλίας οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Μαντῶς εἶναι ἡ αἴτησις τῆς χρονολογούμενης ἤδη ἀπὸ τοῦ 1824 διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖ τὴν οἰκονομικὴν ἀρωγὴν τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως. Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ δυσμενὴς αὕτη κατάστασις ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη, παρὰ τὰς συνεχεῖς αἰτήσεις τῆς Μαντῶς ὅπως ἀναγνωρισθοῦν αἱ θυσίαι της καὶ τῆς δοθῇ ἡ ἀνάλογος ἠθικὴ καὶ χρηματικὴ ἀμοιβή. Οὕτως ἀπὸ ἄλλην αἴτησιν της τῆς 30/3/1840, ἀπευθυνομένην πρὸς τὸν βασιλέα Ὁθωνα, μανθάνομεν ὅτι λαμβάνει μόνον μίαν μικρὰν σύνταξιν, θεωρηθεῖσα παρὰ τῆς Γραμματείας ὡς «χήρα καὶ ἀπόμαχος». Τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον ἀπορρίπτει ὡς ψευδῆ καὶ ζητεῖ νὰ τῆς δοθῇ «ἡ ἀνάλογος στρατιωτικὴ προικοδότησις πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν ἐκδουλεύσεων καὶ θυσιῶν της». Βλ. THÉODORE BLANCARD, ἔνθ' ἀν. σ. 367 καὶ 370-373.

² Τὸ Ἀπάνθισμα τῶν Ἐγκληματικῶν ἰσχυσεν ὡς ποινικὸς νόμος ἀπὸ τοῦ 1824 μέχρι τοῦ 1834. Βλ. Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΝ, *Ἐπετ. Δικ. Συλλόγου Ἀθηνῶν*, 1927, σ. 234 κ. ἐ., ὅπου καταδεικνύεται ἐναργῶς ὅτι τὰ δικαστήρια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἠκολούθουν τὰς ἀπροσφόρους διατάξεις τῶν νομοθετικῶν κειμένων, ἀλλ' ἐνεπνέοντο εἰς τὰς ἀποφάσεις των ἀπὸ ἰδέας περὶ φυσικοῦ δικαίου.

³ Πρόκειται περὶ ἐνὸς ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, Βλ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ, *Δοκίμιον Ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως*, τ. Α', Ἀθῆναι 1859, σ. 3.

Είναι άγνωστον, εάν τὸ 1830, ὅτε ἡ Μαντῶ υπέβαλε τὴν ἀναφορὰν τῆς διὰ τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν, εἶχεν ἐπιτύχει νὰ λάβῃ τὸ ἔγγραφον ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς. Πάντως ἐκ τῆς ἐν ἀρχῇ τῆς γνωμοδοτήσεως φράσεως τοῦ Γενατᾶ «ἐὰν τῷ ὄντι ἔχει ὁμολογίαν», ἀφίνεται νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ἐπεκαλεῖτο μὲν τὴν περὶ ποινικῆς ρήτηρας ὑπόσχεσιν τοῦ Ὑψηλάντου, ἀλλὰ δὲν προσήγαγε τὸ περὶ αὐτῆς ἔγγραφον.

Περαιτέρω ἡ ἀναφορὰ τῆς Μαντῶς ὁμιλεῖ περὶ τῶν «ἀρπαχθέντων ἐγγράφων τῆς ἀρραβώνας»¹ καὶ ζητεῖ τὴν κρίσιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς. Τὸ ἴδιον ἀκριβῶς αἶτημα ὑποβάλλει ἐκ νέου τὸ 1830, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Γενατᾶς εἰς τὴν γνωμοδότησιν τοῦ ἀποφαίνεται περὶ ἀναρμοδιότητος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς νὰ κρίνῃ ὑπόθεσιν ἀνήκουσαν εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ αἶτησις τῆς Μαντῶς, ὅπως ἐκδικασθῇ ἡ ὑπόθεσις τῆς ἀπὸ τὴν ἀναρμοδίαν Ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν, ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς Ἐπαναστάσεως τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας ἐθεώρει ἑαυτὸ ἀρμόδιον νὰ κρίνῃ τὰς οἰκογενειακοῦ δικαίου διαφοράς. Ἐπελαμβάνετο δὲ τῆς κρίσεως μεγάλου μέρους τοιούτων ὑποθέσεων κυρίως, διότι οἱ διαφερόμενοι ἔνεκα παραδόσεως καὶ συνηθείας, ἐπρωτίμων νὰ δικασθοῦν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο². Σαφὴς καθορισμὸς τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου τοῦ Δικαίου, οὕτως ὥστε ν' ἀποφεύγωνται αἱ ἀναμίξεις τῶν ἄλλων Ὑπουργείων ἐπὶ θεμάτων δικαιοσύνης, συντελεῖται κατὰ τὴν Καποδιστριακὴν περίοδον, ὅτε μεγάλως συνέβαλε πρὸς τὴν ὀρθὴν ταύτην κατεύθυνσιν ὁ Ἰωάννης Γενατᾶς³.

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς δημοσιευομένης ἀναφορᾶς καὶ τῆς γνωμοδοτήσεως Γενατᾶ, καθίσταται φανερόν ὅτι ἡ μνηστεία Μαντῶς - Ὑψηλάντη δὲν εἶχε περιβληθῇ τὸν τύπον τῆς ἱερολογίας. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ὁ Γενατᾶς, ἀκολουθῶν τοὺς ὁρισμοὺς τῆς 31 Νεαρᾶς τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, δὲν θὰ ἐδίσταζε νὰ χαρακτηρίσῃ ταύτην ὡς γάμον, ὡς τοῦτο πράττει εἰς ἄλλην του γνωμοδότησιν, καὶ θὰ ἀπέρριπτε ὡς ἄκυρον κατὰ τὰς σαφεῖς διατάξεις τῆς ἰδίας Νεαρᾶς πᾶσαν συνομολόγησιν ποινικῆς ρήτηρας⁴.

Οὕτως ἐξ ἀφορμῆς ἀναφορᾶς τῶν κατοίκων τῆς νήσου Σκιάθου, ἐπικαλουμένων

¹ Βλ. Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, ἐνθ' ἀν. σ. 295.

² Βλ. Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, Ἡ πολιτικὴ δικαιοσύνη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν μέχρι τοῦ Καποδιστρίου, Ἀθῆναι 1941, σ. 100 κ. ἑ. καὶ σ. 142 κ. ἑ. Ἐπίσης τὰ ἐν τῷ Παραρτήματι ὑπ' ἀριθ. 349 καὶ 430 ἔγγραφα ὅπου τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Θρησκείας ἀποφαίνεται ἐπὶ διαφορῶν μνηστείας.

³ Ἐνωρίτερον καὶ ὁ Ἰ. Θεοτόκης, ὡς Ὑπουργὸς τοῦ Δικαίου, κατέβαλε προσπάθειάς ὅπως ἀπασαί αἱ πολιτικῆς καὶ ποινικῆς φύσεως ὑποθέσεις, περιέλθουν εἰς μόνην τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Ὑπουργείου τοῦ Δικαίου. Βλ. Ι. ΒΙΣΒΙΖΗ, ἐνθ' ἀν. σ. 98 κ. ἑ.

⁴ Βλ. ΓΕΩΡΓ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, Τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον ἐν ταῖς Νεαράς τῶν Βυζαντινῶν Αυτοκρατόρων, Ἀθ. 1922, σ. 26 κ. ἑ.—ΑΝΤ. ΜΟΜΦΕΡΑΤΟΥ, Ἐγχειρίδιον Ἀστικοῦ Δικαίου, Β', Ἀθ. 1930, σ. 86.

ἔθιμον μνηστείας, ὁ Γενατᾶς ἀποφαίνεται¹: «Ἄλλο εἶναι ὁ μὲ ἱερολογίαν ἀρραβών, ἄλλο εἶναι ἡ ἀπλῆ πολιτικὴ ὑποχρέωσις. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ γάμος εἶναι τελειοποιημένος. Εἰς τὴν δευτέραν, δύναται τις μὲ τὴν βίαν νὰ νυμφευθῇ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ὅτι ἐμβῆκεν εἰς τὴν οἰκίαν, συνέφαγε, καὶ συνέπινε; Δύναται ποτὲ νὰ γενῇ γάμος μὲ τὴν βίαν; τὸ «θέλεις, θέλω», βάσις τοῦ γάμου, ποῦ ὑπάρχει; Καὶ πῶς εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἐπορεύετο τὸ ἔθιμον; Ὑπέκειτο εἰς ποινὴν χρηματικὴν; ἐγκληματικὴν; ἢ μὲ τὴν βίαν ὑπεχρεοῦτο εἰς τὸν γάμον;»

Ἐν τέλει γνωμοδοτεῖ, ὅπως τὸ Δικαστήριον ἐξετάσῃ τὸ ἐπικαλούμενον ἔθιμον «κατὰ τοὺς νόμους».

Εἶναι ἄξιον μνείας, ὅτι καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς Ἐπαναστάσεως δὲν ἦσαν ἀσυνήθεις αἱ περιπτώσεις ἱερολογημένων μνηστειών², παραλλήλως μὲ τὸ ὑφιστάμενον ἔθιμον νὰ συνάπτωνται αὗται ἄνευ ἱερολογίας. Αἱ ἱερολογημένοι μνηστεῖαι κατηργήθησαν ἀργότερον, ἀπαγορευθεῖσαι διὰ τῶν ἐχουσῶν ἰσχὺν νόμου ἐγκυκλίων 7 Φεβρουαρίου 1834 καὶ 28 Ἀπριλίου 1835 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου³.

Ὁ Γενατᾶς ἐν τῇ γνωμοδοτήσει του ἀσχολεῖται κυρίως, ὀρθῶς ἄλλωστε, εἰς τὸ νὰ καταδείξῃ τὸ κατ' ἀρχὴν ἀναρμόδιον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ὑποθέσεως, μὴ εἰσερχόμενος εἰς ἄλλα εἰδικώτερα θέματα τῶν ὁποίων ἡ ἐξέτασις θὰ παρουσίαζε δι' ἡμᾶς ἐξ ἴσου νομικὸν ἐνδιαφέρον.

Οὕτω θὰ ἦτο λίαν ἐνδιαφέρουσα π.χ. ἡ τυχὸν γνωμοδότησίς του περὶ τοῦ ἂν ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Ὑψηλάντου περὶ πληρωμῆς τῶν ὅσων ἤθελε ζητήσῃ ἡ Μαντῶ, ἂν δὲν τὴν ἐνυμφεύετο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, εἶχε πλήρη τὴν ἐγκυρότητά της, ἀφιεμένου μάλιστα τοῦ καθορισμοῦ ταύτης εἰς τὴν ἀπόλυτον διέκρισιν τῆς Μαντῶς ἢ ἐὰν ἄλλη ἔδει νὰ δοθῇ λύσις συμφώνως πρὸς τοὺς τότε ἐφαρμοζομένους κανόνας δικαίου.

Δὲν γνωρίζομεν ἐὰν ἐδόθῃ συνέχεια εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀναφορὰν τῆς 1 Φεβρουαρίου 1828⁴. τοῦτο πάντως φαίνεται μᾶλλον ἀπίθανον ἐκ τοῦ λόγου ὅτι δύο ἔτη βραδύτερον, τὸ 1830, ἐπανέρχεται καὶ πάλιν ἡ Μαντῶ, ὑποβάλλουσα διὰ τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν νέαν ἀναφορὰν μὲ τὰ ἴδια αἰτήματα.

¹ Γ. Α. Κ., Ἐκθ. τῆς ἐπὶ τοῦ Δικ. Γραμμ. τ. 9, σ. 47 - 49.

² Βλ. ΙΑΚ. ΒΙΖΒΙΖΗ, ἐνθ' ἀν. σ. 453 ἀρ. ἐγγρ. 527 καὶ σ. 474 ἀρ. ἐγγρ. 576.

³ Βλ. ΓΕΩΡΓ. ΜΑΡΙΔΑΚΗ, ἐνθ' ἀν. σ. 19 — ΑΝΤ. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΥ, ἐνθ' ἀν. σ. 85.

⁴ Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἦτο ὁ Γενατᾶς ὅστις ἀνέλαβε τὴν Γραμματεῖαν τοῦ Δικαίου τὴν 11/9/1829. (Βλ. Γεν. Ἐφημ. Ἑλλάδος, ἔτος Δ', ἀρ. φ. 63 τῆς 18/9/1829 σ. 258) ἀλλὰ ὁ Μ. Σοῦτσος

